

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Είναι γεγονός ότι στη χώρα μας κάθε Υπουργός Παιδείας φιλοδοξεί να συνδέσει το όνομά του με «αλλαγές» και «μεταρρυθμίσεις» στο χώρο της Παιδείας. Η κα Διαμαντοπούλου δεν ήταν δυνατόν να αποτελέσει εξαίρεση. Τα κύρια σημεία του Κειμένου Διαβούλευσης, που πρόσφατα μας κοινοποιήθηκε, αναφέρονται σε ριζικές αλλαγές κυρίως στο σύστημα διοίκησης των Παν/μίων και στο σύστημα εισαγωγής στα Παν/μια. Προσπαθώντας να ερμηνεύσω την εμμονή των υπουργών Παιδείας στην αλλαγή του συστήματος εισαγωγής, ενός κατά γενική ομολογία αδιάβλητου συστήματος σε μια χώρα που πρόσφατα ανακηρύχθηκε πρωταθλήτρια της διαφθοράς στην Ευρώπη, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι μάλλον οι εκάστοτε υπουργοί Παιδείας «βγάζουν» τα απωθημένα των νεανικών τους χρόνων.

Σύμφωνα με το Κείμενο Διαβούλευσης: *«Οι νέοι φοιτητές εισάγονται σε Σχολή ή στο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και εντάσσονται στα επιμέρους προγράμματα σπουδών της Σχολής, μετά από το τέλος του πρώτου έτους, ανάλογα με τις επιδόσεις και τις προτιμήσεις τους»*. Πέραν των πολλών δυσεπίλυτων προβλημάτων, που θα προκύψουν κατά την υλοποίηση της πρότασης αυτής, εκτιμώ ότι μέρος των φροντιστηριακών μαθημάτων (που απαιτούνται σήμερα για την εισαγωγή των φοιτητών) θα γίνονται κατά τη διάρκεια του προπαρασκευαστικού έτους, γιατί όχι και από τους πενιχρά αμειβόμενους πανεπιστημιακούς.

Αναφέρεται στο Κείμενο Διαβούλευσης: *«Παρά τη σημαντική αύξηση της εθνικής και ευρωπαϊκής δημόσιας επένδυσης στην Ανώτατη Εκπαίδευση, τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα μας (5^η στην Ευρώπη και 10^η στον κόσμο το 2005, ως ποσοστό του ΑΕΠ), και χωρίς να συνοπολογίζονται όλες οι πηγές εσόδων των Ιδρυμάτων, η συνολική απόδοση και αποδοτικότητα των δημόσιων πόρων, ως προς ουσιώδεις δείκτες, είναι από τις χαμηλότερες (24^η στην Ευρώπη)»*. Επίσης, *«η δημόσια περιουσία δεν προστατεύεται και δεν αξιοποιείται με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, προς όφελος των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας και της κοινωνίας»*.

Πράγματι η αποδοτικότητα των δημόσιων πόρων στα ΑΕΙ και κυρίως η αξιοποίηση της περιουσίας τους είναι στα περισσότερα ΑΕΙ επιεικώς απαράδεκτη έως κακή. Αντιμετωπίζεται όμως το μεγάλο αυτό πρόβλημα με το προτεινόμενο Συμβούλιο, το οποίο *«θα αποτελείται από εκλεγμένα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του Ιδρύματος, από σημαντικές προσωπικότητες που έχουν διακριθεί σε διάφορους τομείς της επιστήμης, των γραμμάτων, των τεχνών και της ευρύτερης κοινωνίας, από εκπροσώπους των φοιτητών και του λοιπού μη ακαδημαϊκού προσωπικού του Ιδρύματος»*; Δηλαδή, από ένα πολυμελές, ετερογενές και δυσκίνητο

όργανο, που η σύνθεσή του θα του επιτρέπει να βρίσκεται σε απαρτία πολύ σπάνια και το οποίο φοβούμαι ότι πολύ σύντομα θα μετεξελιχθεί σε ένα απλό επικυρωτικό όργανο που θα ασκεί μόνο αφ' υψηλού εποπτεία;

Είναι απορίας άξιον λοιπόν πώς το Κείμενο Διαβούλευσης θεωρεί ότι με τα όργανα αυτά (Συμβούλιο και Σύγκλητο), τα Ιδρύματα θα έχουν *«ισχυρή, ευέλικτη, δυναμική ηγεσία, με δυνατότητα πρωτοβουλίας και σύνθεσης, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες, ικανή να εμπνέει εμπιστοσύνη στην κοινωνία και την πολιτεία»!!*

Ενώ σύμφωνα με το Κείμενο Διαβούλευσης οι ρόλοι της Συγκλήτου (της οποίας προεδρεύει ο Πρύτανης) και του Συμβουλίου είναι διακριτοί, αφού *«όλα τα ακαδημαϊκά ζητήματα του Ιδρύματος παραμένουν στην αρμοδιότητα της Συγκλήτου»*, το Συμβούλιο έχει την αρμοδιότητα όχι μόνο να *«επιλέγει τον Πρύτανη»* αλλά και να τον *«παύει των καθηκόντων του»!!* Πώς συμβιβάζονται αυτές οι αναφορές;

Το Κείμενο Διαβούλευσης δίνει ορισμένες φορές την εντύπωση οι συντάκτες του ουδεμία επαφή έχουν με την ελληνική πραγματικότητα. Αναφέρει π.χ. ότι:

α. *«Φαινόμενα βίας, κομματισμού και ευνοιοκρατίας δεν αποτρέπονται αποτελεσματικά».*

Έχουν την εντύπωση οι συντάκτες της Διαβούλευσης ότι τα φαινόμενα αυτά θα εξαλειφθούν με το προτεινόμενο κείμενο; Δεν γνωρίζουν τι γίνεται στα ελληνικά ΑΕΙ; Δεν γνωρίζουν ότι τα κόμματα φέρουν μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη σημερινή τους κατάντια; Δεν γνωρίζουν ότι οι δεκάδες χιλιάδες πολύχρωμες αφίσες των φοιτητικών κομματικών παρατάξεων τυπώνονται με δαπάνες των κομμάτων; Δεν γνωρίζουν ότι οι φοιτητικές παρατάξεις συνδέονται ποικιλοτρόπως με τα κομματικά επιτελεία;

Με την ευκαιρία αυτή, δεν είναι ύποπτο το γεγονός ότι πρόσφατα τα πανεπιστήμια κατηγορήθηκαν για νεποτισμό; Βεβαίως το φαινόμενο αυτό είναι υπαρκτό, καίτοι περιορισμένων διαστάσεων, απαράδεκτο και καταδικαστέο από την πλειονότητα των πανεπιστημιακών. Ποιους όμως εξυπηρετεί η αναφορά αυτή τη συγκεκριμένη περίοδο; Μήπως έτσι επιχειρείται να καλυφθεί το σκάνδαλο των εκατοντάδων φίλων και συγγενών που διορίστηκαν στη Βουλή; Μήπως επιχειρείται να στραφεί η κοινή γνώμη εναντίον των πανεπιστημιακών εν όψει των προβλεπόμενων αντιδράσεων στο Κείμενο Διαβούλευσης;

β. *«Τα Ιδρύματα θα λειτουργούν με πολυετείς-αμοιβαία δεσμευτικές-προγραμματικές συμφωνίες με την πολιτεία . . . χωρίς εξαρτήσεις με συνέχεια και προσήλωση σε μακροπρόθεσμη στρατηγική».*

Δεν γνωρίζουν οι συντάκτες του Κειμένου Διαβούλευσης ότι ουδέποτε από της ιδρύσεως του Ελληνικού κράτους τηρήθηκαν από την Πολιτεία με συνέπεια τα εξαγγελθέντα μακροπρόθεσμα προγράμματα; Δεν γνωρίζουν, αν εφαρμόστηκε ο τετραετής προγραμματισμός του Ν.

2083/92 για την προκήρυξη και πλήρωση των θέσεων μελών ΔΕΠ ή τα τετραετή ακαδημαϊκά-αναπτυξιακά προγράμματα του Ν. 3549/2007; Δεν γνωρίζουν ότι τα «μακροπρόθεσμα» προγράμματα στην Παιδεία διαρκούν συνήθως μέχρι την επόμενη κυβέρνηση ή μέχρι τον επόμενο υπουργό; Ποιος μπορεί να εγγυηθεί την απρόσκοπτη και ομαλή ροή της χρηματοδότησης μακροπρόθεσμων προγραμμάτων, ανεξάρτητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία;

γ. «Εκλογή μελών του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού από εκλεκτορικά σώματα με ισχυρή διεθνή παρουσία για την ενίσχυση του κύρους, της φήμης και της αναγνωρισιμότητάς τους σε διεθνές επίπεδο».

Η πρόταση αυτή για τους μη γνωρίζοντες φαίνεται ελκυστική. Για όσους όμως ζουν την πραγματικότητα, φαντάζει ουτοπιστική. Δεν γνωρίζουν οι συντάκτες της ότι ήδη με το Ν. 3549/2007 υπάρχει μεγάλη απροθυμία συμμετοχής εκλεκτόρων από άλλα πανεπιστήμια και ειδικότερα από άλλες πόλεις; Δεν γνωρίζουν ότι οι δαπάνες ενός εξωτερικού εκλέκτορα καλύπτονται μετά πάροδο ενός ή δύο ετών; Με ποιες πιστώσεις θα εξασφαλίζεται η «ισχυρή διεθνής παρουσία» στα εκλεκτορικά σώματα;

Αναφέρεται το Κείμενο Διαβούλευσης σε «βελτιωμένες μεθόδους διδασκαλίας και οργάνωσης της μάθησης», σε «συνεχή βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών και των διαδικασιών μάθησης», σε «σύγχρονα και ανανεωμένα προγράμματα σπουδών, που βασίζονται στην αιχμή των σύγχρονων επιστημονικών εξελίξεων», σε «διδακτικό προσωπικό με διεθνή αναγνώριση και αφιερωμένο στα καθήκοντά του», κ.ά.

Μα δεν γνωρίζουν οι συντάκτες του Κειμένου της Διαβούλευσης ότι όλα τα προηγούμενα ήταν, είναι και θα είναι εκ των ων ουκ άνευ για τη λειτουργία ενός ακαδημαϊκού τμήματος;

Σε ποιους όμως θα απευθύνονται τα βελτιωμένα και σύγχρονα εκπαιδευτικά προγράμματα; Σε φοιτητές π.χ. Τεχνικών Λυκείων, που εισέρχονται και στο Γ.Π.Α. με ανύπαρκτες γνώσεις στη Βιολογία; Ή σε φοιτητές που εισέρχονται στα Ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με μ.ό. βαθμολογίας 1,5 ή 2 (με άριστα το είκοσι) μετά την κατάργηση της βάσης του 10; Είναι αλήθεια ότι με την κατάργηση της βάσης του 10, το Υπουργείο Παιδείας, καίτοι γνώριζε ότι υποβιβάζει την ποιότητα των Ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, απέβλεπε: α) Στην τόνωση των αγορών των τοπικών κοινωνιών με τα χρήματα των γονέων χιλιάδων νέων που φοιτούν σε τμήματα, η πλειονότητα των οποίων έχει ασαφή και αόριστη επαγγελματική χρησιμότητα που τους οδηγούν στο πουθενά β) Να μην αυξηθεί το ποσοστό ανεργίας των νέων, γ) Να μην κλείσουν τμήματα των Τ.Ε.Ι. ελλείψει σπουδαστών και δ) Να ικανοποιηθεί η έντονη επιθυμία των γονέων για σπουδές των παιδιών τους, αδιάφορα

του είδους και της ποιότητας των σπουδών τους και αν τελικά τα πτυχία τους θα είναι φτερά στον άνεμο.

Σύμφωνα με το Κείμενο Διαβούλευσης *«οι βαθμίδες του διδακτικού προσωπικού περιορίζονται σε τρεις»*. Στο ίδιο κείμενο αναφέρεται ότι *«ο θεσμός των διδασκόντων με βάση το Π.Δ. 407/80 καταργείται και αντικαθίσταται από το θεσμό του Λέκτορα»*, ο οποίος, καίτοι *«έχει κυρίως διδακτικά καθήκοντα»* δεν ανήκει στο διδακτικό προσωπικό!! Επειδή *«η εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού κρίνεται με κλειστή διαδικασία»*, οι Λέκτορες θα μπορούν να θέσουν υποψηφιότητα μόνο σε προκηρύξεις νέων θέσεων για τη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή. Πώς όμως θα έχουν το απαιτούμενο ερευνητικό έργο για τη βαθμίδα του Επίκουρου, όταν τα καθήκοντά τους θα είναι κυρίως διδακτικά; Τα ερευνητικά κέντρα της χώρας μας μαραζώνουν ελλείψει πιστώσεων και η πρόσληψη επιστημόνων σ' αυτά είναι εξαιρετικά περιορισμένη έως μηδαμινή. Περιορισμένη φαίνεται, επίσης, ότι θα είναι και η πρόσληψη Λεκτόρων (με το νέο σύστημα) στα ΑΕΙ, αφού αυτοί θα αντικαταστήσουν τους επιστήμονες του Π.Δ. 407/80. Έτσι, η κύρια πηγή επιστημόνων-ερευνητών θα είναι οι Έλληνες του εξωτερικού. Σε τελική ανάλυση, η ρύθμιση αυτή, σε συνδυασμό με την κλειστή διαδικασία των εξελίξεων, πιστεύω ότι θα οδηγήσει προοδευτικά σε δραστική μείωση των μελών ΔΕΠ των ΑΕΙ.

Αναφέρεται στο Κείμενο Διαβούλευσης: *«Το ύψος των μισθών του προσωπικού των Ιδρυμάτων καθορίζεται από την πολιτεία, ιδιαίτερα ως προς τα ελάχιστα όρια. Η πολιτεία χρηματοδοτεί το προσωπικό των ιδρυμάτων σύμφωνα με τις προγραμματικές συμφωνίες. Τα Ιδρύματα μπορούν να διαμορφώνουν τη δική τους συμπληρωματική πολιτική, ώστε να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ακαδημαϊκές και επιστημονικές τους ανάγκες, προκειμένου να προσελκύουν επιστήμονες υψηλού κύρους ή/και για την παροχή πρόσθετων κινήτρων στο προσωπικό τους»*.

Οι συντάκτες του Κειμένου επιδιώκουν να εφαρμόσουν ένα σύστημα μισθοδοσίας των μελών ΔΕΠ ανάλογο εκείνου που ισχύει στα περισσότερα αμερικανικά πανεπιστήμια. Σύμφωνα με το Κείμενο θα καθορίζεται ένας ελάχιστος μισθός, κοινός (υποθέτω) για όλα τα μέλη ΔΕΠ της ίδιας βαθμίδας.

Κατά τη γνώμη μου, η πρόταση *«η πολιτεία χρηματοδοτεί το προσωπικό σύμφωνα με τις προγραμματικές συμφωνίες»*, εννοεί ότι το Συμβούλιο θα εγκρίνει τις *«προγραμματικές συμφωνίες»* (;) με την πολιτεία, με βάση τις οποίες η τελευταία θα ενισχύει έναν ή περισσότερους κωδικούς μισθοδοσίας του Ιδρύματος για τη συμπληρωματική μισθοδοσία των μελών ΔΕΠ με βάση την *«περιοδική διαδικασία αξιολόγησης»* ενός εκάστου ή *«για την παροχή κινήτρων»*.

Αυτά όμως μπορεί να συμβαίνουν σε οργανωμένα πανεπιστήμια, όπου οι συνθήκες παροχής εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου είναι

ασύγκριτα περισσότερο ευνοϊκές από τις αντίστοιχες των ελληνικών πανεπιστημίων, όπου προσφέρεται πλήθος ερευνητικών προγραμμάτων, όπου για όλες σχεδόν τις επιστημονικές περιοχές υπάρχει η κρίσιμη μάζα επιστημόνων και το κυριότερο, όπου έχει σφυρηλατηθεί επί δεκαετίες μια συμπαγής και κοινή ακαδημαϊκή νοοτροπία. Εδώ, όμως, όπου τα ερευνητικά προγράμματα σπανίζουν, ή όπου χρηματοδοτούνται επιλεκτικά ορισμένα μόνο έργα, πως είναι δυνατόν να αναπτυχθεί ερευνητική δραστηριότητα από όλα τα μέλη ΔΕΠ των Πανεπιστημίων που το επιθυμούν και έχουν τη δυνατότητα να διεξάγουν αξιόλογη έρευνα; Πέραν επίσης όλων των άλλων, εδώ όπου οι προσωπικές αντιθέσεις περισσεύουν, η καχυποψία είναι πολλές φορές δικαιολογημένη και οι διαθέσεις ακόμη και οι καλοπροαίρετες αμφισβητούνται, ποιος μπορεί να εγγυηθεί την απαιτούμενη αντικειμενικότητα των κριτηρίων για τον καθορισμό του ύψους της συμπληρωματικής μισθοδοσίας, αλλά και την αντικειμενικότητα των προσώπων που θα καθορίζουν τις αποδοχές ενός εκάστου μέλους ΔΕΠ; Ή μήπως, τελικά, οι αποδοχές των μελών ΔΕΠ περιοριστούν στον ελάχιστο μισθό, αφού ουδείς μπορεί να εγγυηθεί το ύψος ή/και την σταθερότητα των πιστώσεων των κωδικών μισθοδοσίας;

Τελευταία πληροφορηθήκαμε, από τον γραπτό και τον ηλεκτρονικό τύπο, τους μισθούς των υπαλλήλων του Δημοσίου στα διάφορα υπουργεία αλλά και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ο μισθός των πανεπιστημιακών καθηγητών στην καλύτερη περίπτωση δεν υπολείπεται εκείνου ενός κλητήρα των ΔΕΚΟ. Οι πολιτικοί μας βέβαια έχουν τους λόγους τους να μην ενδιαφέρονται για τους μισθούς των πανεπιστημιακών και γενικότερα για τους μισθούς των εκπαιδευτικών. Η Παιδεία είναι το μέλλον του τόπου διακηρύσσουν, ενώ στην πραγματικότητα αδιαφορούν για τη σημερινή της κατάντια που έχει σημαντικό ποσοστό ευθύνης και στα επαγγελματικά αδιέξοδα των νέων. Όμως, η «μάθηση καλλιεργεί τη σκέψη» («Μάθη γαρ τοις φρένες αύξει» - Εμπεδοκλής) και το τελευταίο που θα ήθελαν οι επαγγελματίες της εξουσίας είναι οι σκεπτόμενοι πολίτες.

Το πλέον ανησυχητικό είναι ότι και η κοινωνία μας φαίνεται να αδιαφορεί. Αρκεί να αναφέρω ότι όσο διάστημα και αν κλείσουν τα πανεπιστήμια (λόγω π.χ. καταλήψεων) το θέμα θα αντιμετωπισθεί ως γεγονός ήσσονος σημασίας. Το μόνο που ενδιαφέρει τους νεοέλληνες είναι που θα αφήσουν τα παιδιά τους σε περίπτωση απεργίας των δημοτικών σχολείων. Όμως οι πανεπιστημιακοί και οι Πρυτάνεις γιατί σιωπούν; Μήπως έχει δίκιο ο Υφυπουργός Παιδείας κ. Πανάρετος ο οποίος το πρωί της 27^{ης} Οκτωβρίου δήλωσε επί λέξει στη NET: «Οι καθηγητές των Πανεπιστημίων δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Έχουν εγωισμό και φιλοδοξία πολύ μεγαλύτερη από το να αυξηθεί ο μισθός τους».

Τα πράγματα, όμως, πιστεύω ότι είναι εντελώς διαφορετικά. Προ ετών καθηγητής της Ιατρικής μου έλεγε ότι ο μισθός του είναι μόνο «για τα κρακεράκια». Έτσι είναι. Οι καθηγητές της Ιατρικής (κυρίως) και της Νομικής δεν ενδιαφέρονται για το ύψος των αποδοχών τους. Ο τίτλος του καθηγητή τους αποφέρει πολλαπλάσιο εισόδημα από εκείνο των μισθωτών τους υπηρεσιών. Στην ίδια κατηγορία υπάγονται και τα μέλη ΔΕΠ που το γνωστικό τους αντικείμενο τούς επιτρέπει να ασχολούνται και με εξωπανεπιστημιακές αμειβόμενες δραστηριότητες, όπως π.χ. μέλη ΔΕΠ του Πολυτεχνείου και των Οικονομικών Σχολών.

Μια άλλη κατηγορία περιλαμβάνει μέλη ΔΕΠ που προέρχονται από εύπορες οικογένειες και έχουν ίδια εισοδήματα. Για τα μέλη αυτά ο τίτλος του καθηγητή αποτελεί κριτήριο προσωπικής αλλά και κοινωνικής καταξίωσης και αυτόν επιδιώκουν, αδιαφορώντας για τις αποδοχές τους.

Μια άλλη κατηγορία περιλαμβάνει μέλη ΔΕΠ που έχουν επίγνωση των περιορισμένων επιστημονικών τους δυνατοτήτων, γι' αυτό και δεν διαμαρτύρονται. Μάλλον θεωρούν τους εαυτούς τους τυχερούς για τη θέση που κατέχουν και τις αποδοχές τους ικανοποιητικές έως υψηλές. Στην ίδια κατηγορία υπάγονται και τα μέλη ΔΕΠ που έχουν μικρή ή ελάχιστη παρουσία στο πανεπιστήμιο.

Τα υπόλοιπα μέλη ΔΕΠ, που δεν ανήκουν στις προηγούμενες κατηγορίες, είναι αυτά στα οποία βασίζεται κυρίως το ελληνικό δημόσιο πανεπιστήμιο. Είναι αυτά που αγωνίζονται κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες. Αν απογοητευθούν, τότε, πιστεύω, ότι η κατάρρευση του ελληνικού πανεπιστημίου θα είναι αναπόφευκτη.

Καθ. Μιχαήλ Λουκάς
π. Πρύτανης Γ.Π.Α.